

А. В. БАТОРІЙ, аспірант

e-mail: sb181083@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3839-4969>

Національний університет «Одеська політехніка»,
проспект Шевченка, 1, Одеса, Одеська область, Україна, 65044

Н. В. ДОБРОЄР, кандидат культурології, доцент,

e-mail: dobroer75@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9712-9219>

Національний університет «Одеська політехніка»,
проспект Шевченка, 1, Одеса, Одеська область, Україна, 65044

Л. В. СІРЕНКО, викладач історії України,

e-mail: sirenko@odshkola43.ukr.education; ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7056-0405>

Одеський ліцей №43,
Вул. Гоголя 17, Одеса, Одеська область, Україна, 65000

ОДЕСЬКІ ПАРИЖАНИ: ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Мета. Метою статті є дослідження культурного та історичного впливу одеських митців і інтелектуалів початку ХХ століття, які, сформувавшись в багатокультурному середовищі Одеси, емігрували до Парижа. Стаття має на меті розкрити, як їхній творчий внесок сприяв формуванню авангардного мистецтва і збереженню української ідентичності у міжкультурному контексті Парижа.

Методологія. Дослідження базується на міждисциплінарному підході, що охоплює культурологічний, історичний та мистецтвознавчий аналіз. Використано порівняльний метод для вивчення творчості одеських митців в контексті авангардного руху та метод культурної реконструкції для відтворення соціокультурного середовища Одеси і Парижа того часу. Джерельну базу дослідження складають архівні документи, мистецькі твори, а також критичні відгуки сучасників.

Наукова новизна роботи полягає у висвітленні культурного феномену «одеських парижан» як представників української діаспори, яка, зберігаючи свою національну ідентичність, зробила значний внесок у формування міжкультурного діалогу та авангардного мистецтва у Франції. Дослідження акцентує увагу на унікальній ролі Одеси як мультикультурного міста, яке не належить російському культурному простору, а є важливим центром Чорноморського регіону, де зберігався дух толерантності та культурного взаємообміну.

Висновки. У статті підкреслюється важливість одеської школи мистецтва в історії авангардного руху та роль українських митців, які, попри складні умови еміграції, продовжили розвивати свій творчий потенціал у нових культурних середовищах. Дослідження наголошує на тому, що Одеса була і залишається поліетнічним і багатокультурним містом, яке зберегло свою українську ідентичність і не є частиною російського культурного простору. Вивчення цього феномену сприяє кращому розумінню сучасних міжкультурних процесів, ролі української діаспори та важливості дослідження історико-культурного контексту для протидії сучасним пропагандистським наративам.

Ключові слова: одеські парижани, авангардне мистецтво, культурна ідентичність, міжкультурна взаємодія, Одеса, історія України.

Як цитувати: Баторій А.В., Доброєр Н.В., Сіренко Л.В. Одеські парижани: феномен української діаспори. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Історія України. Українознавство : історичні та філософські науки*. 2024. Вип. 39. С. 78-85. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2024-39-08>

In cites: Batorii A.V., Dobroier N.V., Sirenko L.V. (2024) Odesan Parisians: The Phenomenon of the Ukrainian Diaspora. *V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin. Series History of Ukraine. Ukrainian Studies: Historical and Philosophical Sciences*, 2024, Issue 39, (78-85), DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2024-39-08> (in Ukrainian)

Актуальність статті полягає у дослідженні унікального культурного та історичного феномену, що поєднує українські та французькі традиції. Одеса, будучи багатонаціональним містом, стала важливим центром, де перетнулися долі та культури різних народів. У цьому контексті одеські парижани є цікавим прикладом того, як українці адаптувалися в іноземному культурному середовищі, зберігаючи при цьому свою ідентичність. Стаття акцентує увагу на вплив одеських парижан на культурне життя міста, а також на їх роль у формуванні суспільного та культурного простору, що є актуальним для розуміння сучасних процесів ідентичності та міжкультурної взаємодії.

Актуальність дослідження феномену Одеси як міста, що сформувалося під впливом численних національних і культурних спільнот, зумовлена необхідністю протистояти пропагандистським наративам, які поширюються з території Російської Федерації. В умовах інформаційної війни важливо підкреслити, що Одеса – це не лише українське, а й мультикультурне місто, яке відігравало важливу роль у формуванні культурного простору Чорноморського регіону.

По-перше, слід зауважити, що Одеса має глибоке історичне коріння, що передусе появи Російської держави. Найдавніша назва, під якою місто було відоме – Джінестра, торговельна факторія генуезців. Архівні дослідження Генуї можуть пролити світло на історію Одеси та підтвердити її античні корені, а також зв'язки з Візантією, що підкреслює її статус як важливого торговельного і культурного центру.

По-друге, Одеса завжди була поліетнічною, адже місто стало домівкою для представників різних народів, які співіснували в гармонії. На відміну від багатьох російських міст, де часто спостерігалися соціальні напруження між національними групами, Одеса завжди характеризувалася толерантністю і взаємодією між культурами, що формувало унікальну соціальну тканину.

Таким чином, дослідження ролі одеситів у створенні культурної ідентичності міста стає особливо актуальним в умовах сучасних викликів, адже це дозволяє не лише визнати багатокультурність Одеси, а й сприяти формуванню позитивного іміджу української нації на міжнародній арені.

Ступінь розробленості проблеми. Проблема одеських парижан як феномена української діаспори в історичному та культурній науці знаходиться на перехресті декількох дослідницьких напрямків, включаючи історію української міграції, культурну антропологію і дослідження діаспор.

Вивчаючи останні дослідницькі роботи та публікації, аналіз діяльності «одеських парижан» провела дослідниця О. Барковська, проте за браком спеціалізованих досліджень, присвячених творчості цих художників, вона мала можливість вивчати лише за матеріалами тогочасної преси [1, с.104]. Мистецтвознавець Л. Войскун аналізував творчий спадок «одеських новаторів» лише з огляду на їхню приналежність до певних течій європейського мистецтва, що не дозволило повною мірою розкрити їхню унікальність як представників українського авангарду. [3, с.72] У Парижі, Нью-Йорку та Ізраїлі також було опубліковано статті про «одеських парижан» [2, с.54]. Ізраїльські мистецтвознавці відзначили визначальний вплив колекції Якова Перемена, яка демонструвалася для широкої аудиторії в 1920 і 1922 роках, на розвиток ізраїльського модернізму. Історію «парижан» з культурологічного погляду розглядав Є. Голубовський [4, с.184]. Однак особливості

творчості одеських художників-новаторів потребують глибшого аналізу та висвітлення їхньої «творчої еволюції» в контексті українського авангарду.

Незважаючи на наявність низки робіт, присвячених загальному аналізу української діаспори та її впливу на культурні процеси, окрему увагу феномену одеських парижан було приділено обмежено.

Дослідження, що стосуються історичної ролі Одеси як багатонаціонального міста, наголошують на її значущості як культурному та торговельному центрі, проте детальний аналіз української громади в контексті її адаптації до французької культури та її впливу на одеську ідентичність потребує подальшого осмислення.

Проте у науковій літературі вже існують деякі роботи, які досліджують аспекти культурного обміну між українцями та французами, а також особливості життя та творчості одеських парижан. Це свідчить про початок формування цілісної картини, але ще необхідне глибше і системне вивчення цього феномена. Зокрема, важливо враховувати як соціальні, так і культурні аспекти, що впливають на ідентичність одеських парижан, їхній внесок у розвиток міста та збереження українських традицій.

Таким чином, ступінь розробленості проблеми одеських парижан у контексті української діаспори знаходиться на стадії формування, і подальші дослідження можуть суттєво збагатити існуючу наукову базу, сприяючи кращому розумінню складних процесів міграції та культурної інтеграції.

Одеса, як важливий культурний і освітній центр, не може бути охарактеризована як російське місто, оскільки її історія та розвиток тісно пов'язані з європейськими культурними традиціями і новітніми досягненнями. Розташована на кордоні Російської імперії, Одеса постійно вбирала інновації та прогресивні ідеї, що виникали в Європі, що сприяло формуванню її унікальної ідентичності.

У другій половині XIX століття Одеса стала ареною значних змін у галузі освіти та мистецтва. У 1865 році в місті було засноване Товариство образотворчих мистецтв, яке стало важливою платформою для представлення робіт таких видатних художників, як Іван Айвазовський, молодий мариніст Рудковський та жанрист М. Скадовський. Виставки, що проходили в Одесі, вражали своєю різноманітністю, адже вони охоплювали зміни в мистецтві — від класичних релігійних сюжетів до побутових сцен. Це свідчить про еволюцію художнього сприйняття та розвитку індивідуальності митців, що виявлялося у їхній творчості.

В рецензії Н.Інбера знаходимо: про схожість всієї групи художників «вони так схожі один на одного, що якщо б їх зшили якими-небудь «невидимим швом», то ніхто не зміг би сказати, де закінчується живопис пана Брудензона і починається живопис пана Соколіні або пана Бродського... Проте в даному випадку уподібнення скоріш відносно принципів. Буро-коричнева, оливкова палітра, стає обов'язковою для усього пізнього кубізму; характер фактури — фресковий, планіметрична композиція — що видає нам вже сформовану школу.» [5, с. 3].

Однак система освіти в Російській імперії на той час мала значні обмеження. Більшість молодих митців, які прагнули отримати професійну освіту, змушені були виїжджати до Європи, оскільки навчання в Петербурзькій академії мистецтв було доступним лише для православних християн. Це призвело до того, що серед одеських митців, відомих як «одеські парижани», переважали представники єврейської національності. Так, серед них були як талановиті художники, так і особистості, які активно сприяли розвитку культурного життя міста.

Соціальна структура Одеси, що включала представників різних національностей і віросповідань, забезпечила створення демократичного освітнього середовища. Вже на початку, після анексії міста Російською імперією, в Одесі функціонували приватні навчальні заклади, які не ставили обмежень за релігійною ознакою. Середня освіта стала доступною, хоча вища освіта залишалася закритою для представників єврейської громади, які часто змушені були змінювати своє віросповідання, як, наприклад, Олександр Бланк, дід Ульянових.

Проте Одеса з великою єврейською діаспорою, де до релігії ставилися більш ліберально, пропонувала альтернативи для отримання середньої освіти в приватних навчальних закладах. Це

створювало сприятливі умови для розвитку єврейської молоді, яка прагнула до самовдосконалення і культурної самореалізації.

Одеса завжди була на передовій інновацій і культурних змін, які мали місце у XIX та XX століттях. Зокрема, у 1863 році 14 юнаків з Імператорської академії мистецтв у Петербурзі, очолювані Іваном Крамським, протестували проти академічних обмежень, покинувши навчальний заклад після відмови у праві самостійно вибирати теми дипломних робіт. Цей інцидент, відомий як «Бунт чотирнадцяти», став першим серйозним викликом традиційним академічним нормам, що стали відчуженими від реальності. Під впливом цього культурного заколоту виникла Петербурзька артіль художників, яка значно вплинула на подальший розвиток російського мистецтва, наголошуючи на необхідності живопису як відображення соціальної реальності, з усіма її контрастами.

Одеса, як важливий культурний центр, стала однією з ключових локацій для проведення виставок, організованих цими художниками, що суттєво сприяло відкриттю в Одесі художнього училища. Офіційно засноване 30 травня 1865 року під керівництвом Ф. Ф. Мальмана, училище стало важливим осередком для формування нової генерації художників, серед яких виділялися авангардисти, що прагнули до експериментів у мистецтві.

Авангард, як мистецька течія, виник на фоні швидких соціальних, політичних та економічних змін XIX століття. Від класичних традицій мистецтва початку століття поступово переходили до романтизму, а потім до імпресіонізму, що активно поширювався у 70-х роках. Імпресіоністи, у своїй практиці, відмовилися від змішаних кольорів і почали використовувати чисті яскраві фарби, що дозволяло їм досягати нових ефектів світла та тіні. Це технічне новаторство, зокрема робота на пленері, дало можливість більш точно відобразити природу і життя сучасного міста, сприяючи формуванню нової естетики.

Епоха імпресіонізму, що тривала приблизно з 1870-х до 1890-х років, була часом промислової революції та розвитку середньої освіти, що викликало потребу в нових підходах до мистецтва та його сприйняття. В Україні імпресіоністами стали такі постаті, як Іван Труш, Архип Куїнджі, Олександр Мурашко та інші, багато з яких викладали в Одеському художньому училищі та інших навчальних закладах, що сприяло розширенню культурних горизонтів.

Паралельно з цим, зміни в суспільстві та економіці викликали запит на більш зрозуміле і доступне мистецтво, що стало основою для розвитку авангарду на початку XX століття. Авангард, у широкому розумінні, став формою протесту проти традиційного мистецтва, яке більше не відповідало новим соціальним реаліям. Авангардисти, успадкувавши естетичні принципи імпресіонізму, прагнули до інновацій і експериментів, що стали основою для нових форм мистецького висловлення.

В Україні авангард представлений такими художниками, як Казимир Малевич, Олександра Богомазова та Ольга Екстер, які увійшли до кола європейських митців авангарду. Їхні роботи стали яскравим свідченням розвитку нових художніх течій і способів вираження, які відображали складні процеси, що відбувалися в суспільстві того часу.

Отже, Одеса, як осередок культурного прогресу та освіти, відіграла важливу роль у формуванні нових мистецьких течій і стала важливим етапом у розвитку українського та європейського мистецтва. Цей контекст підкреслює значення Одеси не лише як порту, але й як важливого культурного та освітнього центру, що активно впливав на художні традиції та еволюцію суспільної свідомості.

В українському авангарді особливе місце займають представники, які стали відомими в європейських мистецьких колах, зокрема, «Одеські парижани». Серед них виділяється Соня Делоне (Сара Штерн), яка народилася в Одесі в 1885 році. Її ранні роки були відзначені трагічною втратою батьків, після чого вона переїхала до Санкт-Петербурга, де жила у дядька, юриста Анрі Терка. У 1905 році Делоне вирушила до Парижа, де почала навчання живопису, а згодом уклала шлюб із художником Робером Делоне.

Соня і Робер Делоне стали відомими творцями симультанізму – художнього напрямку, що пропонує інноваційну трактовку кубізму, акцентуючи на зображенні руху кольору у світлі. Цей стиль, що був представлений на Салоні незалежних у 1913 році, отримав від Гійома Аполлінера

назву «орфізм», вказуючи на паралелі між картинами Делоне та чарівною музикою, асоційованою з давньогрецьким Орфеєм. Відоме висловлювання Соні про їхній творчий тандем: "Він дав мені форму, а я дала йому колір" — підкреслює синергетичний характер їхньої співпраці [6].

У 1913 році Делоне презентувала свою першу значну роботу в симультанному стилі — картину "Бал Бульє", яка стала відомою за свій експресивний підхід до кольору і форми. Соня Делоне часто пов'язувала свою любов до яскравих кольорів з дитинством, згадуючи про весільні традиції в Україні, де червоні та зелені сукні, прикрашені бантами, були яскравими елементами святкового дійства. В її спогадах "Ми йдемо до сонця" вона пише про краси рідної землі, які вразили її уяву і сформували естетичні пріоритети.

Важливим етапом у кар'єрі Соні Делоне стало її участь у Міжнародній виставці декоративних мистецтв у Парижі в 1925 році, яка суттєво вплинула на розвиток напрямку арт-деко. На цій виставці вона, разом із французьким модельєром Жаком Хаймом, представляла павільйон *Boutique simultanée*, в якому були презентовані не лише симультанні сукні, а й аксесуари та предмети декору. Це свідчило про інтеграцію мистецтва живопису і дизайну, відкриваючи нові можливості для креативного вираження.

Соня Делоне прожила довге життя, померши у 94 роки, і увійшла в історію як одна з перших модельєрів, яка зуміла поєднати живопис і моду. Її діяльність стала важливим внеском у розвиток сучасного мистецтва і дизайну. У 1975 році вона отримала Орден Почесного легіону, що підтверджує її видатний внесок у світове мистецтво і визнання її заслуг у галузі.

Таким чином, творчість Соні Делоне не лише підкреслює інноваційний дух українського авангарду, але й демонструє, як культурні витоки можуть впливати на формування нових художніх течій у світовій мистецькій практиці. Її життя і діяльність — це яскравий приклад того, як одеська культура, сповнена різноманітності і творчої енергії, здатна впливати на європейське мистецтво.

Малік Ісаак (Жак) Єфимович, український художник, народився 20 серпня 1884 року в Одесі [1, с. 149]. Отримавши початкову художню освіту в рідному місті, у 1907 році він вирушив до Парижа для подальшого навчання в Національній школі красних мистецтв. Під час свого перебування в Парижі, з 1908 року, Малік активно брав участь у виставках Товариства, зокрема в роках 1909-1910, 1912 та 1913. Він також представляв свої роботи на відомому міжнародному Салоні В. Іздебського (1909-1910) та у весняних молодіжних виставках 1913 року. Після повернення в Одесу в 1913 році, Малік продовжив свою творчу діяльність.

У 1914 році художник взяв участь у благодійній виставці-лотереї Товариства південноруських митців, всі доходи від якої були спрямовані на підтримку поранених і хворих військовослужбовців. Поряд із творчістю, Малік також активно займався популяризацією мистецтва серед дітей. У 1930-х роках він переїхав до Москви, де не зміг реалізувати свої художні амбіції. Відтак, він став викладачем креслення в сільській школі. Наприкінці життя, міркуючи про свій досвід у країні, він сказав своїм онукам: "В цій країні неможливо бути художником", що відображає складнощі, з якими стикалися митці в радянському контексті.

Юхневич Микола Зіновійович, також народився в Одесі, у 1886 році, в заможній караїмській родині. Його батько займався торгівлею, тримаючи винні погреби на Пушкінській, Серединній, Разумівській, Малій Арнаутській та Московській вулицях, а також два кафе. Микола навчався в Одеській 5-й гімназії з 1898 по 1906 рік. У 1906 році він вступив на математичне відділення Новоросійського університету, але через рік перейшов на медичне відділення, яке закінчив у 1913 році. Після завершення навчання, він працював в акушерсько-гінекологічній клініці Новоросійського університету. У 1914 році Юхневич був мобілізований до армії, де отримав дві нагороди за службу під час Першої світової війни. Після закінчення війни він повернувся до Одеси і продовжив працювати на своїй кафедрі, де поступово здобув кандидатське звання, а перед початком Другої світової війни став професором. Протягом свого життя він залишався митцем-аматором, брали участь у різних виставках, але не залежав від політичних установок партії.

Сигізмунд Олесевич, один з найцікавіших і самотніх художників початку ХХ століття, яскравий представник одеської школи живопису (1914-1919 роки), народився 20 червня 1891 року

у селі Бабин Рівненського повіту Волинської губернії. У віці восьми років його мати, дворянка Марія Олесевиц, привезла його до Одеси. Відомо, що Сигізмунд виховувався без батька. Спочатку він навчався в реальному училищі Святого Павла, а в 1907 році вступив до приватного комерційного училища Файга, де живопис викладали такі видатні педагоги, як А. Остроментський і К. Костанді, що вважається однією з найкращих художніх шкіл. Важливо зазначити, що училище Файга здобуло визнання на міжнародних виставках за свої методики навчання.

Сигізмунд швидко визначився з вибором професії, і вже у 1907 році відбувся його художній дебют — він виконав обкладинку та ілюстрації до збірки молодих польських письменників Одеси. Літнім сезоном 1910 року три його живописні роботи були представлені на виставці польських художників, що свідчить про його активну участь у культурному житті Одеси та Польщі. Творчість Олесевича стала важливою складовою художнього життя регіону, і його вплив на одеську школу живопису залишається значущим і сьогодні.

Таким чином, життя і діяльність цих митців відображають складний і багатогранний контекст українського мистецтва початку XX століття, їх прагнення до самовираження та пошук визнання в умовах соціальних і політичних змін.

Сигізмунд Олесевиц — видатний представник одеської школи живопису, якого Ніколай Скроцький у своєму огляді в «Одеському листку» 12 листопада 1916 року охарактеризував як художника з різким темпераментом. У його творчості поєднуються емоційна проникливість, іронія, а також прояви варварства і франтівства манери. Це свідчить про глибокий внутрішній конфлікт, в якому художник зіштовхує любов і ненависть, реалізуючи це через своє мистецтво. Олесевиц більшу частину свого життя провів у Парижі, що стало важливим етапом у його творчій кар'єрі. Багато його робіт нині зберігаються в музеях та приватних колекціях Франції та Ізраїлю, що підкреслює його міжнародне визнання та значення в європейському мистецькому контексті.

Водночас важливо зазначити, що, хоча ми можемо розповідати про інших митців, таких як Амшей Нюренберг і Віктор Мідлер, які також отримали середню художню освіту в Одесі, їх корені не пов'язані з цим містом. Нюренберг, відомий своїми експериментами в живопису, і Мідлер, який працював у різних стилях, стали значущими постатями в українському та єврейському мистецтві. Проте, оскільки вони не народилися в Одесі, їхній внесок у художню традицію цього міста слід розглядати в іншому світлі.

Таким чином, творчість Олесевича є важливою частиною культурної спадщини Одеси, яка, незважаючи на еміграцію, продовжує впливати на сучасних художників та митців. Він є символом зв'язку між українським мистецтвом і європейськими тенденціями, і його роботи продовжують надихати нові покоління митців, які шукають власний голос у сучасному світі.

Висновки. У даній статті розглянуто унікальний культурний і історичний феномен одеських парижан, які стали важливою частиною авангардного мистецтва на початку XX століття. Їх діяльність відображає прагнення до змін у суспільстві, культурі та суспільних стосунках, що виникло в контексті реформ, розпочатих у Російській імперії, а також загального інтересу до європейських традицій і культурного обміну.

Одеса, як мультикультурне місто, стало осередком, де зустрілися різні національні традиції та ідеї. Це надало молодим художникам можливість розвиватися в умовах міжнародного мистецького контексту, зберігаючи при цьому свою культурну ідентичність. Проте, з початком революційних змін і встановленням соціалістичного режиму, багато з цих митців виявилися у ситуації, коли їхні ідеї та творчість стали непотрібними або навіть небезпечними.

Важливо підкреслити, що одеські парижани, попри виклики свого часу, залишили значний слід у культурному житті міста. Їхній вплив на формування громадського та культурного простору Одеси є актуальним для сучасного розуміння процесів ідентичності та міжкультурного діалогу. В умовах інформаційної війни, що триває, важливо відзначити мультикультурність Одеси і її роль як важливого культурного центру Чорноморського регіону.

Дослідження феномену Одеси, а також діяльності митців, пов'язаних з цим містом, набуває особливого значення у світлі актуальних викликів сучасності. Визнання та популяризація культурної спадщини одеських парижан сприятиме формуванню позитивного іміджу української нації на міжнародній арені та протистояти спробам спростувати багатогранність культурного

простору України. Це підкреслює важливість збереження історичної пам'яті та культурної ідентичності в умовах глобалізації та інформаційних викликів.

Таким чином, стаття не лише висвітлює важливі аспекти історії одеського авангарду, а й підкреслює його значення для сучасної України, що прагне до збереження своєї культурної спадщини та визнання на міжнародній арені.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автори повністю дотримуються етичних норм, у тому числі неприпустимості плагіату, фальсифікації даних і подвійної публікації.

Список використаної літератури

1. Барковская О. М.. Общество независимых художников в Одессе: библиогр. справ. [Сост. О. М. Барковская]. Одесса: ВМВ, 2012. 216 с.
2. Войскун Л., Рамат-Ган. Одеські парижани: Твори художників-модерністів із колекції Якова Перемена. Автор-составитель и куратор Л. Войскун. Рамат-Ган (Ізраїль); Ієрусалим–Москва, 2006, с.215
3. Войскун Л.. Одесские парижане. Произведения художников-модернистов из коллекции Якова Перемена. [Под ред. Л. Войскун]. Москва: Мосты культуры, 2006. 130 с.
4. Голубовський Є. М., Кохріт Ф. Д., Щурова Т. В. Чорний квадрат над чорним морем: Матеріали до історії авангардного мистецтва Одеси ХХ ст. [Упоряд.: Є. М. Голубовський, Ф. Д. Кохріт, Т. В. Щурова]. Одеса: Optimum, 2007. 264 с.
5. Гуляева. Художня культура. Актуальні проблеми: наук. вісник. Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. 2015. Вип. 11.
6. Деменок Є. Соня Делоне возвращается в Одессу [Электронный ресурс]. URL: <http://ju.org.ua/ru/publicism/295.html>.
7. Инбер Н. Выставка «Независимых». *Одесские новости*. 1918. 3 декабря (20 ноября). С. 3.
8. Ильф А. И. ФАЗИНИ: 1893–1944. Москва, 2008.
9. Катаев В.П. Святой колодець; Трава забвенья; Алмазный мой венец: повести / В.П. Катаев. Кишинев: Лумина, 1986. 480 с
10. Радвиг М. Выставка «независимых». *Еврейская мысль*. 1919. № 1-2. С. 41.

A.V. BATORII, PhD student,

Odesa Polytechnic National University.,

e-mail: sb181083@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3839-4969>

Odesa Polytechnic National University.,

Shevchenko Ave, 1, Odesa, Odesa Region, Ukraine, 65044

N.V. DOBROER, PhD in Cultural Studies, Associate Professor

Odesa Polytechnic National University,

e-mail: dobroer75@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9712-9219>

Odesa Polytechnic National University.,

Shevchenko Ave, 1, Odesa, Odesa Region, Ukraine, 65044

L.V. SIRENKO, History of Ukraine Teacher,

e-mail: sirenko@odshkola43.ukr.education; ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7056-0405>

Odessa Lyceum №43

Gogol St, 17, Odesa, Ukraine, 65000

ODESA'S PARISIANS: THE PHENOMENON OF THE UKRAINIAN DIASPORA

Objective: The article aims to explore the cultural and historical influence of Odessa artists and intellectuals of the early 20th century who, after forming in the multicultural environment of Odessa,

emigrated to Paris. It seeks to reveal how their creative contributions fostered the development of avant-garde art and helped preserve Ukrainian identity within the multicultural context of Paris.

Methodology: This research utilizes an interdisciplinary approach that combines cultural, historical, and art analysis. A comparative method is applied to examine the work of Odessa artists in the context of the avant-garde movement, along with a cultural reconstruction method to recreate the socio-cultural environments of Odessa and Paris at the time. The study's sources include archival documents, artworks, and contemporaneous critical reviews.

Scientific Novelty: The study highlights the cultural phenomenon of the "Odessa Parisians" as representatives of the Ukrainian diaspora who, while preserving their national identity, contributed significantly to the formation of intercultural dialogue and avant-garde art in France. This research emphasizes Odessa's unique role as a multicultural city, not part of the Russian cultural sphere but a key center of the Black Sea region, where the spirit of tolerance and cultural exchange flourished.

Conclusions: The article underscores the importance of the Odessa art school in the history of the avant-garde movement and the role of Ukrainian artists who, despite the challenging conditions of emigration, continued to expand their creative potential within new cultural environments. It underscores that Odessa has been and remains a polyethnic and multicultural city, retaining its Ukrainian identity and standing outside the Russian cultural domain. Studying this phenomenon provides greater insight into contemporary intercultural processes, the role of the Ukrainian diaspora, and the importance of investigating historical and cultural contexts to counter contemporary propaganda narratives.

Keywords: *Odessa Parisians, avant-garde art, cultural identity, intercultural interaction, Odessa, Ukrainian history.*

References

1. Barkovska O.M. (2012). The Society of Independent Artists in Odessa: Bibliographical Reference. Odesa: VMV. 216 p. (in Ukrainian).
2. Voiskun L., Ramat-Gan (2006). Odesan Parisians: Works by Modernist Artists from the Collection of Yakov Peremen. Author-compiler and curator L. Voiskun. Ramat-Gan (Israel); Jerusalem–Moscow, 215 p. (in Russian).
3. Voiskun L. (2006). Odesan Parisians: Works by Modernist Artists from the Collection of Yakov Peremen. Edited by L. Voiskun. Moscow: Bridges of Culture. 130 p. (in Russian).
4. Holubovskiy Ye.M., Kokhrit F.D., Shchurova T.V. (2007). Black Square Over the Black Sea: Materials on the History of Avant-garde Art of Odesa in the 20th Century. Compiled by Ye.M. Holubovskiy, F.D. Kokhrit, T.V. Shchurova. Odesa: Optimum. 264 p. (in Ukrainian).
5. Hulciaeva (2015). Artistic Culture. Current Issues: Academic Bulletin. Institute of Contemporary Art Problems of the Academy of Arts of Ukraine. Issue 11. (in Ukrainian).
6. Demenok Ye. Sonia Delaunay Returns to Odessa [Electronic resource]. URL: <http://ju.org.ua/ru/publicism/295.html>.
7. Inber N. (1918). Exhibition of "Independents". Odesan News. December 3 (November 20). P. 3. (in Russian).
8. Ilf A.I. (2008). FAZINI: 1893–1944. Moscow. (in Russian).
9. Kataev V.P. (1986). The Holy Well; Grass of Oblivion; My Diamond Crown: Stories. Chişinău: Lumina. 480 p. (in Russian).
10. Radvig M. (1919). Exhibition of "Independents". Jewish Thought. No 1–2. P. 41. (in Russian).

Текст надійшов до редакції 13.10.2024. / The text was received by the editors 13.10.2024.

Текст затверджено до друку 19.11.2024. / The text is recommended for printing 19.11.2024.